ARREST VAN HET HOF
30 januari 1985 *

In zaak 123/83,

betreffende een verzoek aan het Hof krachtens artikel 177 EEG-Verdrag van het Tribunal de Grande Instance te Saintes, in het aldaar aanhangig geding tussen

Bureau national interprofessionnel du cognac

en

Guy Clair,

om een prejudiciële beslissing over de toepassing van artikel 85 EEG-Verdrag op de vaststelling van de prijs van cognac-brandewijnen bij een in het kader van het BNIC (Bureau national interprofessionnel du cognac) gesloten overeenkomst,

wijst

HET HOF VAN JUSTITIE,

samengesteld als volgt: Mackenzie Stuart, president, G. Bosco en C. Kakouris, kamerpresidenten, T. Koopmans, U. Everling, K. Bahlmann en Y. Galmot, rechters,

advocaat-generaal: Sir Gordon Slynn
griffier: D. Louterman, administrateur

het navolgende

* Procestaal: Frans.

ARREST

De feiten

De verwijzingsbeschikking, het procesverloop en de krachtens artikel 20 van 's Hofs Statuut-EEG ingediende opmerkingen kunnen worden samengevat als volgt:

1. Feiten en schriftelijke procedure

1.1. Blijkens de verwijzingsbeschikking en het dossier voorziet de Franse wetgeving (wet nr. 75-600 van 10 juli 1975 inzake de bedrijfsorganisatie in de landbouw, aangevuld en gewijzigd bij wet nr. 80-502 van 4 juli 1980) in de mogelijkheid, om — via standaardovereenkomsten, wijnoogstjaarovereenkomsten en gemeenschappelijke acties in het algemeen belang, die verenigbaar zijn met de regels van de Europese Economische Gemeenschap — in het kader van een landbouw-bedrijfsorganisatie overeenkomsten te sluiten ter bevordering van:

— de kennis van vraag en aanbod;
— de aanpassing en de regularisatie van het aanbod;
— de invoering, onder staatstoezicht, van regels voor de afzet, prijzen en betalingsvoorwaarden;
— de kwaliteit van de produkten;
— de relaties binnen de bedrijfsorganisatie in de betrokken sector, met name door de vaststelling van technische normen, programma's voor toegepast onderzoek en ontwikkelingsprogramma's;
— de stimulering van de verkoop van het produkt op de binnenlandse en de buitenlandse markt.

Eenmaal vastgesteld kunnen deze overeenkomsten op verzoek van de betrokken bedrijfsorganisatie bij ministerieel besluit en voor een bepaalde tijdsduur algemeen verbindend worden verklaard. Door deze algemeen verbindendverklaring worden de maatregelen waarin de overeenkomst voorziet van dwingend recht voor alle leden van de beroepsgroepen waaruit de bedrijfsorganisatie bestaat.

Een leveringscontract gesloten tussen personen voor wie een aldus goedgekeurde en algemeen verbindend verklaarde overeenkomst geldt, is van rechtswege nietig wanneer de bepalingen ervan niet in overeenstemming zijn met die overeenkomst en de betrokken bedrijfsorganisatie kan de rechter verzoeken de nietigheid van dat contract vast te stellen.

Tenslotte kan de bedrijfsorganisatie de bevoegde rechter verzoeken, haar een vergoeding toe te kennen voor de schade die haar kan zijn opgekomen door de schending van de uit de algemeen verbindend verklaarde overeenkomsten voortvloeiende regels.

Verzoeker in het hoofdgeding, het BNIC (Bureau national interprofessionnel du cognac) is een bedrijfsorganisatie op het gebied van wijnen en cognac-brandewijnen die bij herhaaldelijk gewijzigde, uit 1941 daterende wettelijke en bestuursrechtelijke bepalingen is opgericht. Volgens de bepalingen die op het ogenblik van de litigieuze feiten van toepassing waren (besluit van de minister van Landbouw van 10 mei 1975), is het BNIC samengesteld uit:

a) twee door de minister van Landbouw benoemde vertegenwoordigers van respectievelijk de wijnbouw en de handel uit de — afgebakende — streek welke recht geeft op de benaming van oorsprong „cognac";
b) afgevaardigden van de wijnbouwers, de distillatiecoöperaties, de handelaren en de beroepsstokers, alsmede afgevaardigden van de randactiviteiten die eveneens, op voordracht van de betrokken beroepsorganisaties, voor drie jaar worden benoemd door de minister van Landbouw.

Volgens het huishoudelijk reglement van het BNIC van 19 juni 1978, dat op het ogenblik van de litigieuze feiten van kracht was, zijn de leden ingedeeld in „groepen", te we-

ten de groep handel en de groep wijnbouw, die elk een vertegenwoordiger kiezen.

Ingevolge een ministerieel besluit van 14 november 1960 wordt het voorzitterschap van het BNIC toevertrouwd aan een landbouwkundig ingenieur, benoemd door de minister van Landbouw. Deze laatste wijst ook een regeringscommissaris aan, die alle besprekingen van het Bureau en van het daarbinnen samengestelde dagelijkse bestuur bijwoont en „met de genomen besluiten kan instemmen of deze ter goedkeuring aan de minister kan voorleggen".

Voor de toepassing van de wettelijke bepalingen betreffende voornoemde overeenkomsten heeft het BNIC in zijn bij besluit van de minister van Landbouw van 2 augustus 1978 goedgekeurd huishoudelijk reglement voorzien in een bijzondere procedure.

Om te beginnen dient de plenaire vergadering, na raadpleging van de vergaderingen van beide groepen en van de vertegenwoordigers van de randactiviteiten, met een meerderheid van drie-vierde van haar leden te beslissen een buitengewone plenaire vergadering bijeen te roepen.

Deze buitengewone plenaire vergadering bespreekt een ontwerp-overeenkomst, die „te voren aan de vergadering van beide groepen moet zijn voorgelegd".

De tekst van de overeenkomst wordt vastgesteld na bilaterale onderhandelingen tussen de groep wijnbouw en de groep handel in de buitengewone plenaire vergadering. Het standpunt van elke groep wordt zelf bepaald na interne onderhandelingen, gevolgd door een stemming met gekwalificeerde meerderheid tussen de leden die de verschillende beroepssyndicaten vertegenwoordigen.

Eerst nadat zij deze wilsovereenstemming heeft vastgesteld verzoekt de plenaire vergadering de bevoegde administratieve autoriteit, de overeenkomst algemeen verbindend te verklaren.

In overeenstemming met voornoemde bepalingen is op 7 november 1980 in het BNIC een overeenkomst gesloten met als opschrift:

„Overeenkomst inzake de prijzen van distilleerbare witte wijnen en cognac-brandewijnen, ter algemeen verbindendverklaring voorgelegd krachtens de bepalingen van wet nr. 75-600 van 10 juli 1975, zoals aangevuld en gewijzigd bij wet nr. 80-502 van 4 juli 1980."

Deze overeenkomst is ondertekend namens de groep handel en namens de groep wijnbouw.

Zij is eveneens ondertekend door de in loondienst werkzame directeur van het BNIC, doch niet door de regeringscommissaris, die in (artikel 17) van zijn besluit van 13 november 1980 betreffende de „organisatie van het wijnoogstjaar 1980-1981" enkel verwijst naar „een overeenkomst waarbij een minimumprijs zal worden vastgesteld voor uit de streek van Cognac afkomstige wijnen, bestemd voor de produktie van cognac", maar geen gewag maakt van de minimum producentenprijs van nieuwe of zich zettende brandewijnen of van de minimumprijs van cognac.

Tijdens een plenaire vergadering van het BNIC is deze overeenkomst vervolgens door de verschillende in de bedrijfsorganisatie vertegenwoordigde beroepen unaniem goedgekeurd, zoals in artikel 2, tweede alinea, van de wet van 10 juli 1975 wordt geëist. Toen deze voorwaarde was vervuld, is de overeenkomst algemeen verbindend verklaard bij besluit van het ministerie van Landbouw van 27 november 1980, gepubliceerd in het „Journal officiel de la République française" van 3 december 1980.

In de betrokken overeenkomst worden per onderbenaming en naar ouderdom alle wezenlijke bestanddelen van de kostprijs van cognac-brandewijn geregeld, inzonderheid:

— in artikel 2, de minimumprijs van wijn bestemd voor de distillatie van brandewijn die recht geeft op de benaming „cognac";
— in artikel 3, de distillatiekosten;
— in artikel 4, de producentenprijs van nieuwe brandewijnen, dat wil zeggen brandewijnen van het lopende jaar;
— in artikel 5, de prijs van zich zettende brandewijnen, dat wil zeggen brandewijnen van een of meer jaar oud, voor de aankoop van de handelaar bij de producent;
— in artikel 7, de betalingstermijnen, en
— in de artikelen 8 en 9, de minimumprijs van cognac.

Na een onderzoek dat zijn beambten op klachte van verschillende wijnbouwers hadden verricht, daagde het BNIC Clair, handelaar te Brie-sous-Matha, voor het Tribunal de Grande Instance te Saintes, omdat hij bij verschillende wijnbouwers cognac-brandewijnen had gekocht tegen prijzen die ver beneden de prijslijst van de bedrijfsorganisatie lagen. In deze dagvaarding werd op grond van de overeenkomst van 7 november 1980 gesteld, dat de met de overeenkomst strijdige transacties krachtens artikel 4 van wet nr. 75-600 van 10 juli 1975 van rechtswege nietig waren.

Clair betwistte deze vordering op grond dat zij in strijd was met de bepalingen van de artikelen 85 en 86 EEG-Verdrag, en verzocht subsidiair dat het Hof om een prejudiciële beslissing over de uitlegging zou worden verzocht. Het BNIC verzette zich tegen deze vorderingen, stellende, enerzijds dat cognac niet onder de aangevoerde gemeenschapsbepalingen valt, en anderzijds dat de handeling waarop Clair's dagvaarding berustte een administratieve handeling was die het Tribunal de Grande Instance wegens het beginsel van de scheiding tussen de gewone en administratiefrechtelijke instanties niet mocht uitleggen.

Wat de — eerste — bewering van het BNIC inzake de toepasselijkheid van de bepalingen van de artikelen 85 en 86 van het Verdrag op cognac betreft, heeft het Tribunal de Grande Instance te Saintes als vaststaand aangenomen, dat cognac-brandewijn die door een tweede verwerking wordt verkregen, geen landbouwprodukt maar een industrieel produkt is.

De nationale rechter is tot deze conclusie gekomen doordat de Commissie zich in een brief van 7 mei 1981, onder verwijzing naar de exhaustieve lijst van landbouwprodukten in bijlage II bij het Verdrag, ondubbelzinnig voor het industriële karakter van het betrokken produkt heeft uitgesproken, alsmede doordat deze brandewijnen in de nationale Franse regeling bij de categorie van industriële produkten worden ingedeeld, zoals blijkt uit een brief van 28 juli 1979 van het ministerie van Economische Zaken en Financiën aan het BNIC.

Met betrekking tot de tweede bewering van het BNIC was het Tribunal de Grande Instance van oordeel dat het BNIC ontegenzeglijk een para-administratief karakter heeft, gezien de bron van zijn inkomsten, namelijk parafiscale heffingen, en gezien het feit dat de regeringsinkomsten bij het BNIC een uitvoeringsorgaan van de wetgevende macht is.

Het Tribunal heeft evenwel aangenomen dat de ingeroepen wet van 1975, zoals aangevuld bij de wet van 4 juli 1980, juridisch autonoom is ten opzichte van de regels die de werking van het BNIC beheersen. Het was dus van oordeel, dat, ofschoon in deze wet wordt bepaald dat zij van toepassing is op drie categorieën produkten — cognac, armagnac en champagne —, waarvoor het instituut van para-administratieve bedrijfsorganisaties bestaat, de krachtens de wet van 1975 voor cognac tot stand gekomen litigieuze overeenkomst, niet naar dit bijzondere instituut verwijst.

De nationale rechter wees erop, dat de betrokken overeenkomst op voet van gelijkheid is ondertekend door de vertegenwoordiger van de groep handel, de vertegenwoordiger van de groep wijnbouw en de voorzitter (directeur) van het BNIC, en dat de regeringscommissaris bij het BNIC geen beslissing heeft genomen over de vaststelling van een minimum producentenprijs, doch enkel de maxima voor de verkoopwaarde heeft vastgesteld, een andere maatregel dan de vaststelling van minimumprijzen, terzake waarvan hij in artikel 17 van zijn voornoemd besluit van 13 november 1980 slechts vermeldt dat zij zal worden vastgesteld in een overeenkomst tussen partijen.

Volgens het Tribunal de Grande Instance te Saintes verschilde deze handeling zowel van voornoemde handeling van de regeringscommissaris, als van het interministeriële besluit tot algemeen verbindend verklaring van 20 november 1980 en vormt zij een overeenkomst tussen handelaars en producenten, terwijl de aanwezigheid van de voorzitter (directeur) van het BNIC daaraan niet het karakter van een verordening vermag te geven.

Ter zake van de juridische kwalificatie van partijen bij deze overeenkomst, refereerde de nationale rechter zich aan een beschikking van de Commissie van de Europese Gemeenschappen van 26 juli 1976 (76/684/EEG). In deze beschikking, die tot het Bureau national interprofessionnel de l'armagnac, een soortgelijke organisatie als het BNIC, was gericht, en betrekking had op een procedure op grond van artikel 85 EEG-Verdrag, overwoog de Commissie dat „de producenten, coöperaties, stokers en handelaren in armagnac die via hun beroepsverenigingen in het BNIA zijn vertegenwoordigd, ondernemersverenigingen zijn zoals bedoeld in artikel 85, lid 1, van het Verdrag".

Op grond van deze factoren vroeg het Tribunal de Grande Instance te Saintes zich af, of het BNIC krachtens de mededingingsregels als een ondernemersvereniging kan worden aangemerkt.

Op 21 juni 1983 heeft het derhalve de behandeling van de zaak geschorst en het Hof de navolgende prejudiciële vragen over de uitlegging van de artikelen 85 en 86 van het Verdrag voorgelegd:

„1) Moet de vereniging, in het Bureau national interprofessionnel du cognac, van de groep wijnbouw en de groep handel worden aangemerkt als een ondernemersvereniging, waar de tussen hen gesloten overeenkomst mede door de voorzitter van dit Bureau is ondertekend.

2) Moet de vaststelling, door de groep wijnbouw en de groep handel, van een minimuminkoopprijs voor brandewijn worden beschouwd als een onderling afgestemde feitelijke gedraging ?

3) Moet het ervoor worden gehouden, dat de vaststelling van een minimuminkoopprijs voor brandewijn de handel tussen Lid-Staten ongunstig kan beïnvloeden en ertoe kan strekken of ten gevolge kan hebben dat de mededinging binnen de gemeenschappelijke markt wordt verhinderd, beperkt of vervalst, rekening houdende met het feit dat de brandewijn waarop de overeenkomst van 7 november 1980 betrekking heeft, aan de gecontroleerde benaming van oorsprong ‚cognac' beantwoordt en dat cognac een brandewijn uit druiven is die vrijwel uitsluitend puur wordt gedronken ?"

1.2. De verwijzingsbeschikking is op 1 juli 1983 ter griffie ingeschreven.

Krachtens artikel 20 van 's Hofs Statuut-EEG zijn schriftelijke opmerkingen ingediend door de Commissie van de Europese Gemeenschappen, vertegenwoordigd door N. Coutrelis, als gemachtigde, (op 6 september 1983); door verweerder in het hoofdgeding, vertegenwoordigd door P. Kappelhoff-Lançon, advocaat, (op 12 september 1983) en door het BNIC, verzoeker in het hoofdgeding, vertegenwoordigd door X. de Roux, advocaat, (op 23 september 1983).

Het Hof heeft, op rapport van de rechter-rapporteur en de advocaat-generaal gehoord, besloten zonder voorafgaande instructie tot de mondelinge behandeling over te gaan. Het heeft partijen in het hoofdgeding en de Commissie van de Europese Gemeenschappen evenwel verzocht een aantal vragen schriftelijk te beantwoorden. Aan dit verzoek is binnen de gestelde termijn voldaan.

2. Schriftelijke opmerkingen, ingediend krachtens artikel 20 van 's Hofs Statuut-EEG

2.1. Het *BNIC* merkt het volgende op:

2.1.1. Om te beginnen gaat het in op de definitie van cognac, alsmede op de produktie, de verhandeling en het economisch belang van cognac voor de betrokken streken.

Gelet op de bepalingen van het EEG-Verdrag, is een juridisch dispuut over de vraag of cognac een landbouw- dan wel een industrieel produkt is, economisch gezien kunstmatig en nutteloos, omdat het in elk geval gaat om de valorisatie van een landbouwprodukt (de witte wijnen waaruit door distil-

latie de cognac-brandewijnen worden bereid), waarmee meer dan 80 000 personen, waarvan drie-kwart landbouwers, in hun levensonderhoud voorzien. Volgens het BNIC kwalificeert de verwijzende rechter cognac ten onrechte als industrieel produkt, aangezien het naar Frans recht een landbouwprodukt is, vallend onder de wet van 10 juli 1975 die het aan een bijzondere regeling onderwerpt. In dit verband wijst het BNIC erop dat in artikel 5 van de betrokken wet de „bij wettelijke of bestuursrechtelijke maatregel" opgerichte organisaties en de in artikel 1 van dezelfde wet bedoelde organisaties die op een overeenkomst berusten, tegenover elkaar worden gesteld en dat het zelf tot de eerste categorie organisaties behoort. Waar het BNIC bij wettelijke of bestuursrechtelijke maatregel is opgericht en reeds vóór de wet van 1975 bestond en daarom zijn publiekrechtelijk karakter heeft behouden, doch tevens het recht heeft om op eigen verzoek bepalingen van deze wet in te roepen, zulks overeenkomstig artikel 5 van de wet, krachtens hetwelk de bij wettelijke of bestuursrechtelijke maatregel opgerichte bedrijfsorganisaties die op het ogenblik van de afkondiging van de wet bestonden, op hun verzoek in aanmerking kunnen komen voor toepassing van de artikelen 2, 3 en 4 betreffende het sluiten van het bindend karakter van overeenkomsten als die waar het in casu om gaat.

2.1.2. Het BNIC bewijst zijn publiekrechtelijk karakter aan de hand van de bepalingen betreffende zijn oprichting, organisatie en werking.

Het BNIC vindt zijn oorsprong in een verordening van 5 januari 1941 en in een besluit van 4 december 1944 werden de bevoegdheden vastgesteld van een regeringscommissaris die werd bijgestaan door een consultatieve vergadering waarvan de bij besluit benoemde leden werden gekozen uit de vertegenwoordigers van de wijnbouwers en de handelaren.

Bij een nieuw ministerieel besluit van 28 april 1945 werd een reglement van het „Bureau National de Répartition des Vins et Eaux-de-vie de Cognac" goedgekeurd en deze regeling is afgerond bij twee besluiten van 21 januari en 20 februari 1946; het laatste regelt de boekhouding en de controle op de ouderdom van de cognac.

Ter financiering van het Bureau national werden de distillateurs en de handelaars op 15 juni 1945 aan een fiscale heffing onderworpen en bij een besluit van 9 juli 1946 tenslotte verkreeg de bedrijfsorganisatie van de cognac-wijnen en -brandewijnen zijn nagenoeg definitieve vorm. Daarna is enkel nog de samenstelling van deze organisatie herhaaldelijk gewijzigd (besluit van 14 november 1960 en daarvan het besluit van 16 november 1964), zonder dat de geest van de doelstelling van de regeling van zijn activiteiten is gewijzigd.

Het BNIC voegt eraan toe dat het wordt samengesteld door een commissie waarvan alle leden op voorstel van de betrokken beroepsorganisaties worden benoemd bij een besluit van de minister van Landbouw, en die wordt voorgezeten door een eveneens door de minister benoemd landbouwkundig ingenieur (artikel 2 van het besluit van 14 november 1960).

Luidens artikel 2 van het besluit van 9 juli 1946 had de Commissie tot taak:

„de studie en voorbereiding van alle verordeningen inzake de druivenaankoop, de verdeling en de distillatie van, de handel in, de opslag en de verkoop van wijnen en brandewijnen die in de afgebakende streek zijn geproduceerd",

dus geen beslissingsbevoegdheden, maar bevoegdheden op het gebied van studie en voorbereiding. De beslissingsbevoegdheid blijft bij de vertegenwoordiger van de staat, de regeringscommissaris, de enige die bevoegd is om uitvoerbare beslissingen te nemen (artikel 2 van het besluit van 4 december 1944).

De uitvoering van deze beslissingen en van de ministeriële besluiten is opgedragen aan de diensten van het BNIC, waarvan de leiding berust bij een directeur, doorgaans een hoge ambtenaar van de Franse staat.

De financiering tenslotte geschiedt nog steeds door een parafiscale heffing, waarvan het tarief jaarlijks door het Franse parlement in de Middelenwet wordt goedgekeurd.

Het BNIC herinnert er ook aan dat in Frankrijk op een bepaald ogenblik weliswaar twijfel heeft kunnen bestaan over zijn rechtskarakter, doch dat de Raad van State heeft geoordeeld dat het een publiekrechtelijke organisatie met financiële autonomie en rechtspersoonlijkheid is, tegen welker beslissingen voor de administratieve en niet voor de gewone rechtbanken moet worden opgekomen.

Deze oplossing is normaal, want het BNIC vervult een publiekrechtelijke taak, doordat het:

— de ouderdom van de cognac controleert,
— de verkoopbenamingen regelt,
— toezicht op de inachtneming van de regels voor de rijping houdt,
— en vooral, doordat het de markt van cognac-wijnen en -brandewijnen organiseert.

Aan zijn publiekrechtelijk karakter verbindt het BNIC conclusies ter zake van het rechtskarakter van de binnen zijn bevoegdheden gesloten overeenkomsten.

Elk jaar legt de regeringscommissaris, op voorstel van de plenaire vergadering, een ontwerp-overeenkomst inzake de prijs van distilleerbare witte wijnen en cognac-brandewijnen aan de regering voor.

Is de regering het met die voorstellen eens, dan stelt zij een besluit vast waarbij aan deze tekst bindende kracht wordt verleend en de handelaars en wijnbouwers tot naleving van de aldus vastgestelde transactieprijzen worden verplicht; is de regering het daarmee niet eens, dan laat zij de door haar gewenste wijzigingen aanbrengen.

Het BNIC wijst erop dat het samen met de administratie (dienst fraudebestrijding, fiscale diensten en de directie mededinging en prijzen) is belast met het toezicht op de naleving van de prijzen die zijn vastgesteld bij het in het Journal Officiel gepubliceerde besluit, en dat de vaststelling van de prijzen voor de transacties tussen wijnbouwers en handelaars derhalve past in het ruimere kader van de organisatie van de produktie, wat zijn belangrijkste taak blijft.

Het doel dat de overheid in het hiervoor geschetste juridische kader nastreeft, is derhalve het geleidelijk verminderen van de voorraden teneinde de door de te grote voorraden op de wijnbouwers drukkende financiële lasten te verlichten.

Dit beleid van geleidelijke opheffing van de onevenwichtige situatie kan slechts slagen, wanneer het wordt aangevuld door een prijzenregeling, waardoor de exploitanten hun zware lasten in deze moeilijke periode kunnen dragen en kunnen overleven in afwachting van het herstel van het fundamentele evenwicht in de wijnbouweconomie van de streek waarin de cognac-brandewijnen worden geproduceerd.

Zouden de prijzen door de wet van vraag en aanbod worden bepaald, dan zou dit leiden tot een instorting van de prijzen die de wijnbouwers niet zouden kunnen opvangen, en door de waardevermindering van de voorraden zouden zij niet langer in staat zijn hun financiële verplichtingen jegens de banken na te komen.

Uit het voorgaande concludeert het BNIC dat artikel 85 EEG-Verdrag niet op hem van toepassing is en dat het geen onderneming of ondernemersvereniging in de zin van dat artikel is.

Ten bewijze dat het geen onderneming is beroept het BNIC zich op de omschrijvingen van dit begrip in de rechtsleer; daarin treden twee ideeën naar voren, de passende organisatie van de betrokken eenheid en het nastreven van een welbepaald economisch doel; hieraan is door het Hof in zijn rechtspraak de idee van een „juridisch zelfstandig subject" toegevoegd, waaraan de betrokken organisatie is gekoppeld, en dat het economisch doel nastreeft (arrest van 13 juli 1962, gevoegde zaken 17 en 20/61, en zaak 19/61, Jurispr. 1962, blz. 643).

Volgens het BNIC komt van deze elementen vooral aan het „bepaald economisch doel" een bijzonder belang toe, en dienen, nu in de rechtspraak geen definitie wordt gegeven, de definities in de rechtsleer te worden aanvaard; hoewel deze definities

zeer ruim zijn, kunnen zij de activiteit van het BNIC niet omvatten, daar zij in wezen ervan uitgaan dat een onderneming aan het economisch verkeer deelneemt door de produktie of de ruil van goederen of diensten.

Noch op grond van zijn wettelijke oorsprong, noch op grond van zijn financiering, zijn bevoegdheden, of zijn taak van algemeen belang kan evenwel worden gesteld dat het BNIC zich bezighoudt met de produktie of de ruil van goederen of diensten.

Wat zijn mogelijke kwalificatie als ondernemersvereniging betreft, merkt het BNIC op dat de Commissie in haar beschikking van 15 december 1982 (82/896/EEG) inzake een tegen hem gerichte procedure op grond van artikel 85 van het EEG-Verdrag (IV 29.883-UGAL/BNIC) inderdaad heeft gesteld dat het BNIC een „ondernemersvereniging" in de zin van artikel 85 EEG-Verdrag vormde, dat zijn besluiten rechtshandelingen zijn die losstaan van het latere besluit tot algemeen verbindendverklaring, en dat de Commissie het bijgevolg een geldboete van 160 000 Ecu heeft opgelegd.

Dienaangaande merkt het BNIC op dat zijn regeringscommissaris, van oordeel dat het hier ging om de bestraffing van een niet meer toegepaste en weinig belangrijke maatregel, overeenkomstig de instructies van de Franse minister van Landbouw weliswaar heeft beslist geen beroep aan te tekenen, doch dat de procedure tot invordering van de boete, strikt juridisch gezien, het duidelijk publiekrechtelijk karakter van het BNIC aan het licht heeft gebracht. Het wijst erop, dat de Commissie haar actie immers niet heeft gericht tegen de ondernemingen die onderlinge afspraken met het oog op de ongeoorloofde vaststelling van een minimumprijs zouden hebben gemaakt, maar tegen het BNIC zelf; zij gaat ervan uit, dat het BNIC, ondanks zijn uitdrukkelijk statuut, een ondernemersvereniging vormde.

Ter weerlegging van deze analyse en ten bewijze van zijn publiekrechtelijk karakter voert het BNIC in de eerste plaats aan, dat het wordt gefinancierd door een parafiscale heffing die jaarlijks door het Franse parlement wordt goedgekeurd en aan de regels inzake het beheer van de aan de staat behorende gelden is onderworpen.

De stelling van de Commissie, dat de leden van het BNIC afgevaardigden zijn van zelf uit ondernemingen samengestelde bedrijfsorganisaties, kan worden weerlegd door te verwijzen naar de wijze waarop die leden worden benoemd.

In dit verband herinnert het BNIC eraan dat zijn directeur, zijn voorzitter, en de regeringscommissaris door de minister van Landbouw aangewezen ambtenaren zijn en dat de samenstelling van zijn algemene vergadering wordt vastgesteld bij besluit van dezelfde minister, die bepaalde leden rechtstreeks kiest en benoemt en de andere op basis van door de bedrijfsorganisaties opgestelde lijsten benoemt.

Het BNIC concludeert derhalve dat het geen vereniging kan zijn, omdat dit begrip een wilsovereenstemming, een „animus societatis", gericht op een gemeenschappelijk doel, onderstelt, dat wil zeggen een contractueel element dat hier totaal ontbreekt, omdat het gaat om een lichaam met verplicht lidmaatschap, waarvan de oprichting en de organisatie louter afhankelijk zijn van het initiatief van de overheid die het recht heeft het op elk ogenblik te ontbinden, zelfs tegen de wil van alle leden.

Het BNIC wijst erop dat het verschilt van de krachtens voornoemde wet van 10 juli 1975 opgerichte en erkende bedrijfsorganisaties. Het beroept zich op artikel 1 van deze wet ingevolge hetwelk bij besluit kunnen worden erkend „de lichamen opgericht door de meest representatieve beroepsorganisaties van de landbouw en, naar gelang van het geval, de handel en de distributie, waarin alle onderscheiden belangen vertegenwoordigd zijn", en merkt op dat deze bedrijfsorganisaties in artikel 5 van dezelfde wet worden geplaatst tegenover de „bedrijfsorganisaties die bij wege van wettelijke of bestuursrechtelijke maatregel zijn opgericht", zoals het BNIC.

Deswege kan het BNIC niet als een ondernemersvereniging worden aangemerkt, op de enkele grond dat vertegenwoordigers van beroepsorganisaties deel ervan uitmaken: zijn plenaire vergadering wordt door de minister van Landbouw samengesteld en zij telt een aantal leden die geen vertegenwoor-

digers zijn van de rechtstreeks bij de produktie en de verkoop van cognac betrokken beroepsorganisaties.

Bovendien mogen de hoedanigheid waarin een lid is gekozen en die waarin hij zijn functie uitoefent niet met elkaar worden verward; immers, al bepalen de ministeriële besluiten inzake haar samenstelling dat de meeste leden worden gekozen uit de door de betrokken beroepsorganisaties voorgestelde kandidaten, daaruit volgt niet dat deze leden in de uitoefening van het door de minister verleende mandaat, de onderneming binden waartoe zij eventueel zouden behoren.

2.1.3. Ter beantwoording van de vraag of de vaststelling van een minimumprijs voor brandewijnen moet worden geacht de handel tussen Lid-Staten merkbaar ongunstig te kunnen beïnvloeden citeert het BNIC overweging nr. 49 van de mededeling van de punten van bezwaar, door de Commissie op 8 februari 1982 gedaan in zaak UGAL/BNIC. Daarin wordt gezegd:

„Bepaalde van het BNIC uitgaande vaststellingen van minimumprijzen kunnen de handel tussen Lid-Staten merkbaar ongunstig beïnvloeden. De vaststelling van minimumprijzen voor de aankoop van distillatiewijnen en nieuwe of zich zettende brandewijnen door leden van de groep handel bij leden van de groep wijnbouw lijken de handel tussen Lid-Staten daarentegen niet ongunstig te kunnen beïnvloeden. Deze prijzen hebben immers betrekking op transacties betreffende halfprodukten die in dit stadium normaliter niet zijn bestemd om ten verbruike te worden aangeboden of buiten de afgebakende streek Cognac te worden verzonden. Zij beïnvloeden evenwel de prijs van het later te exporteren eindprodukt, maar op grond van een dergelijke indirecte beïnvloeding kan in het onderhavige geval niet worden geconcludeerd dat het handelsverkeer tussen Lid-Staten daardoor merkbaar kan worden beïnvloed."

Het BNIC stelt verder dat de prijsnotering uiteindelijk slechts geringe of te verwaarlozen gevolgen heeft voor de eindverbruiker van het produkt en dat, nu in alle landen van de Gemeenschap over cognac aanzienlijke belastingen worden geheven, deze belasting het belangrijkste bestanddeel van de verbruikersprijs vormen.

Deze belastingen vormen in Groot-Brittannië 64 %, in België 52 %, in de Bondsrepubliek Duitsland 45 %, in Nederland 46 %, in Ierland 70 % en in Denemarken 72 % van de kostprijs.

2.1.4. Concluderend stelt het BNIC voor de vragen van de nationale rechter te beantwoorden als volgt:

1) De vereniging van de groep wijnbouw en de groep handel binnen het BNIC kan niet worden aangemerkt als een ondernemersvereniging, en wel om de volgende redenen:

   a) de vertegenwoordiging van de groep handel en van de groep wijnbouw in de plenaire vergadering van het BNIC vloeit niet voort uit een vrijwillige vereniging van ondernemingen, maar uit de toepassing van de Franse wettelijke regeling, neergelegd in artikel 9 van de wet van 27 september 1940, in de besluiten van 5 januari 1941, 4 december 1944, 28 april 1945 en 9 juli 1946, alsmede in de latere besluiten tot wijziging van de organisatie van dit openbaar lichaam;

   b) de vertegenwoordigers van de groep wijnbouw en de vertegenwoordigers van de groep handel in het BNIC vertegenwoordigen in die hoedanigheid weliswaar deze of gene onderneming, maar zij zijn benoemd bij besluit van de Franse minister van Landbouw; bijgevolg ontlenen zij hun mandaat aan het ministerieel benoemingsbesluit en oefenen zij hun functies uit overeenkomstig dit besluit en niet als vertegenwoordigers van deze of gene onderneming;

   c) de plenaire vergadering van het BNIC heeft slechts een adviserende rol en in het kader van de wettelijke en be-

stuursrechtelijke bepalingen inzake haar werkzaamheden stelt zij de Franse autoriteiten uitsluitend een reeks maatregelen voor, waaronder de vaststelling van de noteringen; de uit de vaststelling van de noteringen van de bedrijfsorganisatie voortvloeiende prijzen worden enkel door het interministerieel besluit voor alle betrokken beroepsgroepen van dwingend recht gemaakt; de inbreuken daarop worden niet als inbreuken op een privaatrechtelijke overeenkomst maar als schendingen van een Frans verordeningsvoorschrift vervolgd.

2) Bijgevolg kunnen de besprekingen van de plenaire vergadering van de BNIC niet worden aangemerkt als een onderling afgestemde feitelijke gedraging in de zin van artikel 85, lid 1, EEG-Verdrag.

3) Het is derhalve niet relevant om in het kader van artikel 85, lid 1, EEG-Verdrag te onderzoeken of de vaststelling van een minimumprijs voor brandewijnen moet worden aangemerkt als een maatregel die de handel tussen Lid-Staten ongunstig kan beïnvloeden of ertoe kan strekken of ten gevolge kan hebben dat de mededinging binnen de gemeenschappelijke markt wordt verhinderd, beperkt of vervalst, nu de vaststelling van deze prijs:

   a) weinig gevolgen heeft voor de eindverbruiker;

   b) en vooral, is ingegeven met het oog op de behartiging van regionale belangen: namelijk de wijnbouwers een redelijke levensstandaard te verzekeren, de markten te stabiliseren, de voorziening veilig te stellen, en tegelijkertijd de verbruikers redelijke prijzen te verzekeren.

Al deze begrippen vallen binnen de algemene doelstellingen, neergelegd in artikel 39 EEG-Verdrag.

2.2. *Verweerder in het hoofdgeding* merkt het volgende op:

2.2.1. Wat de eerste vraag betreft is hij van oordeel dat de vereniging van de groep wijnbouw en de groep handel in het kader van het BNIC een ondernemersvereniging vormt en dat het dienaangaande van weinig belang is dat het BNIC een semi-overheidslichaam is of zelf geen daden van koophandel verricht.

Wanneer „personen" uit de twee groepen zich verenigen om gemeenschappelijk minimumprijzen vast te stellen, vormt deze volstrekt informele „vereniging" van de twee groepen volgens verweerder in het hoofdgeding een ondernemersvereniging. Hij acht het zonder belang dat de bedrijfsorganisatie vervolgens met algemene stemmen de bepalingen van de overeenkomst vaststelt, terwijl de minister van Landbouw deze bij besluit algemeen verbindend verklaart, omdat de basis van dit alles in de eerste plaats is gelegen in de vereniging van de twee groepen en hun overeenstemming.

Deze analyse wordt bevestigd door de beschikking van de Commissie van de Europese Gemeenschappen van 15 december 1982 (IV/29.883—UGAL/BNIC), die tegen het BNIC was gericht en waartegen dit laatste geen beroep heeft ingesteld.

Hij verklaart dat de Commissie in deze beschikking ter zake van een analoge materie heeft overwogen dat:

— de in het kader van het BNIC gesloten overeenkomsten, te onderscheiden van de besluiten tot algemeen verbindendverklaring daarvan, besluiten van een ondernemersvereniging vormen,

— de door de minister als „personen" of als „afgevaardigden" benoemde leden van het BNIC vertegenwoordigers zijn van de beroepsorganisaties of -groepen, die zelf uit ondernemingen zijn samengesteld,

— de betrokken maatregelen niet zijn genomen in het kader van de regelgevende bevoegdheden van de regeringscommissaris,

— het BNIC dus een associatie van ondernemersverenigingen vormt, die ter fine van de toepassing van artikel 85 kan worden gelijkgesteld met een ondernemersvereniging.

Verder wijst verweerder erop, dat de Commissie in haar beschikking van 26 juli 1976 (IV/28.980, PB L 231 van 1976, blz. 24) een identieke analyse heeft gegeven met betrekking tot de aard van het Bureau national interprofessionnel de l'armagnac (BNIA).

Hij verklaart dat de Commissie in deze beschikking, waartegen evenmin beroep bij het Hof is ingesteld, overwoog:

„Het verbod armagnac van de ouderdomsklassen 4 en 5 ongebotteld te leveren, zoals dat is uitgesproken in nota nr. 8/74 van het BNIA van 29 mei 1974, berust op een besluit van een ondernemersvereniging. De producenten, coöperaties, stokers en handelaren in armagnac die via hun beroepsverenigingen in het BNIC zijn vertegenwoordigd, zijn ondernemersverenigingen zoals bedoeld in artikel 85, lid 1. Het feit dat decreet nr. 62/20 het BNIC bepaalde taken betreffende kwaliteitscontrole oplegt betekent niet dat men het niet als een ondernemersvereniging in de zin van artikel 85, lid 1, kan beschouwen omdat de gewraakte maatregel buiten het kader van de vervulling van de taken valt die door dit decreet aan het BNIA verleend zijn."

Volgens verweerder in het hoofdgeding kan de analyse in de onderhavige zaak dus niet verschillen van hetgeen uit de twee jegens het BNIA en BNIC zelf gegeven beschikkingen blijkt.

Tenslotte heeft de bijzondere omstandigheid dat de in loondienst werkzame directeur van het BNIC — en niet zijn voorzitter zoals de verwijzende rechter zegt — de overeenkomst heeft medeondertekend volgens verweerder in het hoofdgeding geen rechtsgevolgen, daar het BNIC, en zeker zijn directeur, niet over regelgevende bevoegdheid beschikken.

2.2.2. Met betrekking tot de tweede vraag aan het Hof betoogt verweerder in het hoofdgeding dat de vaststelling van een minimuminkoopprijs voor brandewijnen ongetwijfeld een onderling afgestemde feitelijke gedraging vormt, maar dat de omstandigheid dat de in het kader van de bedrijfsorganisatie gesloten overeenkomst uitgaat van een associatie van ondernemersverenigingen, het belang van de vraag uit het oogpunt van het onderling afgestemd feitelijk gedrag lijkt te verminderen.

2.2.3. Wat de derde vraag betreft, begint verweerder met een beschrijving van de technische procédés voor de vervaardiging van cognac.

Hij legt uit, dat het gaat om een brandewijn die wordt vervaardigd uit wijn van bepaalde wijnstoksoorten, geoogst in een bij decreet van 1 mei 1909 afgebakend geografisch gebied, en waarop de bij wetsdecreet van 30 juli 1935 vastgestelde regeling inzake de gewaarborgde benaming van oorsprong van toepassing is. Het recht op de gewaarborgde benaming van oorsprong „cognac" wordt slechts verleend, indien is voldaan aan de bestuursrechtelijke voorschriften met betrekking tot de regels die in acht moeten worden genomen voor de wijnbereiding, de distillatie, de rijping en de afzet.

De kostprijs van de brandewijn die door de wijnbouwer na distillatie wordt verkocht, bestaat uit twee elementen: de prijs van de gebruikte wijn en de distillatiekosten.

Het is duidelijk dat de handel tussen Lid-Staten ongunstig kan worden beïnvloed wanneer voor de nieuwe of zich zettende brandewijn een drempelprijs wordt vastgesteld die hoger is dan nodig is op basis van voornoemde elementen die uiteraard bij de berekening van de prijs in aanmerking worden genomen.

Dienaangaande merkt hij in de eerste plaats op dat weliswaar de grote meerderheid van de handelaars-kopers te Cognac of in de bij het decreet van 1909 afgebakende streek wonen, doch niets een buiten de afgebakende streek gevestigde handelaar belet, deze brandewijnen te kopen om ze te blenden zonder het recht op de benaming van oorsprong „cognac" te verliezen, ongeacht

of de brandewijn in Frankrijk blijft of wordt uitgevoerd. De verkoop van brandewijn door de groep wijnbouw aan de groep handel is dus geen strikt nationaal handelsverschijnsel, maar heeft soms een internationaal karakter.

Vervolgens merkt hij op, dat vooral niet uit het oog mag worden verloren, dat de aldus geproduceerde brandewijnen, waarvoor aan de handel een minimuminkoopprijs wordt opgelegd, de grondstof vormen voor het eindprodukt cognac, waarvan het belang voor de internationale handel niet kan worden betwist.

In haar voornoemde beschikking van 15 december 1982 heeft de Commissie eraan herinnerd, dat 80 % van de cognacverkopen buiten Frankrijk plaatsvonden, dat de verkopen binnen de gemeenschappelijke markt ongeveer 52 % van de totale cognacverkopen uitmaakten en dat de export naar de negen andere Lid-Staten 40 % van de totale export vertegenwoordigde.

Dat de situatie die de Commissie in haar beschikking van 15 december 1982 heeft onderzocht niet volkomen identiek is aan die in de onderhavige zaak is volgens verweerder niet van beslissend belang; weliswaar betrof het verzoek van UGAL, dat tot de betrokken beschikking heeft geleid, het gedeelte van de overeenkomst van 7 november 1980 (alsook die van 12 december 1978 en 18 oktober 1979) waarin de verzending van het eindprodukt cognac werd geregeld, en niet de artikelen 4 en 5 waarin de „notering" van de producentenprijs voor nieuwe of zich zettende brandewijnen werd vastgesteld, doch dat neemt niet weg dat de twee situaties analoog zijn en dat, zelfs indien de wijnbouwers hun brandewijn voornamelijk op de nationale Franse markt verkopen, de vaststelling van een drempelprijs de internationale handel wel degelijk ongunstig beïnvloedt.

Volgens verweerder is cognac dus de enige in een land van de Gemeenschap geproduceerde brandewijn die van de betwiste restrictieve regeling heeft te lijden, daar voor de andere soorten gedistilleerd, zoals gedistilleerd van Franse armagnac of Italiaanse grappawijnen, het zowel in Duitsland als in Frankrijk geproduceerde gedistilleerd uit vruchten (pruimejenever, perejenever, mirabel) of gedistilleerd uit graan (in Engeland of Denemarken geproduceerde whisky of aquavit), de handel, wat de vaststelling van de prijzen betreft, vrij is.

Onder deze omstandigheden bevindt de cognac-handelaar zich in een ongunstige positie ten opzichte van Franse of buitenlandse handelaars in concurrerende brandewijnen, wanneer hij bij de vaststelling van zijn verkoopprijs rekening moet houden met een opgelegde, in plaats van een door vraag en aanbod bepaalde inkoopprijs van de grondstoffen.

Verweerder merkt op dat dit argument slechts van geringe betekenis zou zijn, indien het om een bijkomstig bestanddeel van de kostprijs van cognac zou gaan, zoals de etiketterings- of verpakkingskosten, maar dat het juist van zeer veel betekenis is, wanneer de opgelegde inkoopprijs het hoofdbestanddeel van het eindprodukt betreft.

Hij verwijst in dit verband naar financiële statistieken waaruit blijkt dat de inkoopprijs van de brandewijnen ten minste 40 tot 50 % van de prijs voor in flessen verkochte cognac (88 % van de afzet) uitmaakt en 60 tot 70 % van de prijs voor in fusten verkochte cognac (12 % van de verkopen) bedraagt en merkt op dat de kleinere producenten enkel op het gebied van de prijzen kunnen concurreren met de grotere producenten, die met een aanzienlijke reclame de markt domineren, en dat het voor de verbruiker uitermate belangrijk is, dat deze prijsconcurrentie ongehinderd kan plaatsvinden.

Verweerder merkt op dat de gestelde vraag uitdrukkelijk doelt op het feit dat cognac een gewaarborgde benaming van oorsprong geniet en op het feitelijk onweerlegbaar gegeven dat cognac uitsluitend puur wordt gedronken; daarom wil de verwijzende rechter vernemen of de exclusieve gewaarborgde benaming van oorsprong cognac het produkt niet automatisch aan de communautaire regeling onttrekt, daar in geen enkele

andere Lid-Staat een — althans naar de naam — volkomen identieke brandewijn kan worden geproduceerd.

Onder verwijzing naar de rechtspraak van het Hof, (arresten van 27 februari 1980 in de zaken 168/78, Commissie/Frankrijk, 169/78, Commissie/Italië, en 171/78, Commissie/Denemarken; arrest van 15 juli 1982, zaak 216/81, Cogis) betoogt verweerder dat de beginselen die in deze rechtspraak zijn ontwikkeld in het kader van procedures over de toepassing of de uitlegging van artikel 95 EEG-Verdrag, ook in de onderhavige zaak moeten worden toegepast, daar het ondenkbaar is dat het begrip „soortgelijk produkt" bij de beoordeling van de voorwaarden voor de commerciële mededinging anders zou worden uitgelegd dan bij de beoordeling van de protectionistische tussenkomst van een staat via fiscale maatregelen.

In deze arresten heeft het Hof overwogen dat „alle gedistilleerde dranken genoegzaam uitgesproken gemeenschappelijke kenmerken vertonen om het bestaan te aanvaarden van althans een gedeeltelijke of potentiële concurrentieverhouding", na eraan te hebben herinnerd dat:

1) binnen de ruimere categorie van alcoholhoudende dranken, de door distillatie verkregen dranken als hoofdbestanddeel voor menselijke consumptie geschikte alcohol van een betrekkelijk hoge concentratiegraad bevatten en een identificeerbare groep met gemeenschappelijke kenmerken vormen;
2) aan de hand van de eigen karakteristieken metterdaad typische variëteiten gedistilleerd kunnen worden omschreven, waarvan sommige zelfs worden beschermd door benamingen van oorsprong.

Aldus veroordeelde het Hof de fiscale maatregelen:

— van Frankrijk ter bescherming van de nationale brandewijnen tegen whisky en jenever,
— van Denemarken ter bescherming van aquavit en snaps, tegen gin, wodka, jenever, punch, rum of vruchtenbrandewijn,
— van Italië ter bescherming van de brandewijnen uit wijn of draf tegen brandewijn van graan en suikerriet.

Verweerder betoogt derhalve dat, afgezien van de bijzonderheden, verband houdende met de benaming van oorsprong of de wijze van consumptie, alle brandewijnen voldoende kenmerken gemeen hebben om op commercieel gebied te kunnen spreken van een rechtstreekse concurrentie tussen cognac en alle andere brandewijnen.

Mitsdien concludeert hij dat de vaststelling van een minimumprijs voor brandewijnen, bestemd voor de produktie van cognac, de concurrentie verhindert en daardoor de handel tussen Lid-Staten ongunstig beïnvloedt, de markt beperkt zonder daarom de kwaliteit te verbeteren, en bijgevolg de door het Verdrag nagestreefde economische vervlechting belemmert.

2.3. Door de *Commissie van de Europese Gemeenschappen* zijn de navolgende opmerkingen ingediend:

2.3.1. Zij geeft een uiteenzetting over de aard en de produktietechnieken van cognac, alsmede over de voorschriften die erop van toepassing zijn. Wat dit laatste punt betreft, betoogt zij, dat naar gemeenschapsrecht enkel witte wijnen bestemd voor de vervaardiging van brandewijn en vervolgens van cognac, landbouwprodukten zijn en dat de twee andere produkten (brandewijn en cognac) niet voorkomen in bijlage II bij het EEG-Verdrag, waarin de landbouwprodukten in de zin van artikel 38 limitatief zijn opgesomd. Hieruit volgt volgens de Commissie dat:

a) de witte wijnen:
   — vallen onder de regeling van verordening (EEG) nr. 337/79 houdende een gemeenschappelijke ordening van de wijnmarkt, en alle ter uitvoering daarvan vastgestelde verordeningen;
   — overeenkomstig artikel 42 EEG-Verdrag, juncto verordening nr. 26 aan het mededingingsrecht zijn onderworpen, met enkele beperkingen betreffende de toepassing van artikel 85 van het Verdrag;
b) brandewijnen en cognac aan het gemene communautaire recht zijn onderworpen.

Wegens de omvang van de cognac-verkopen in de verschillende landen van de gemeenschappelijke markt de handel tussen Lid-Staten ongunstig wordt beïnvloed.

De Commissie voegt eraan toe, dat de „Union syndicale des négociants en cognac et eaux-de-vie" twee andere klachten tegen het BNIC heeft ingediend; een daarvan betreft de in het kader van het BNIC gesloten overeenkomsten voor 1981/1982 en 1982/1983, de andere is gericht tegen de besluiten tot algemeen verbindendverklaring van deze overeenkomsten.

Zij verklaart dat de op 14 april 1982 tegen de in het kader van het BNIC gesloten overeenkomsten ingediende klacht (zaak IV/30.622) is gebaseerd op artikel 3 van verordening nr. 17 en betrekking heeft op de vaststelling, bij bedoelde overeenkomsten, van de prijs waartegen de „groep handel" distilleerbare witte wijnen en nieuwe of zich zettende brandewijnen die recht geven op de gewaarborgde benaming van oorsprong „cognac" kan inkopen, alsmede van de distillatiekosten.

De Commissie deelt mee dat deze zaak thans door de diensten van haar directoraat-generaal Concurrentie wordt onderzocht en dat zij tot dusverre geen antwoord heeft ontvangen op haar brief van 22 september 1982, waarin zij het BNIC op grond van artikel 11 van verordening nr. 17 om inlichtingen heeft verzocht.

Verder legt de Commissie uit, dat de klacht van 24 januari 1983 tegen de besluiten tot algemeen verbindendverklaring was gericht tot het directoraat-generaal Landbouw, omdat zij het probleem van de verenigbaarheid van de door de Franse autoriteiten ingevoerde regeling met de gemeenschappelijke ordening van de wijnmarkt aan de orde stelt.

De Commissie is derhalve van oordeel, dat de vragen die de verwijzende rechter in de onderhavige zaak aan het Hof heeft voorgelegd, voor haar niet nieuw zijn, daar zij vraag 1 reeds heeft moeten beantwoorden in haar voornoemde beschikking van 15 december 1982, vraag 2 in feite nauw aansluit bij de voorgaande, en tenslotte vraag 3 gedeeltelijk terugkomt in de zaak die thans op voormelde klacht van de Union Syndicale (zaak IV/30.622) door het directoraat-generaal Concurrentie wordt onderzocht.

2.3.2. Onder verwijzing naar haar beschikking van 15 december 1982 (overwegingen 49 tot en met 56) en naar haar, door de verwijzende rechter genoemde beschikking van 26 juli 1976 inzake het Bureau national interprofessionnel de l'armagnac, betoogt de Commissie met betrekking tot de eerste vraag dat het BNIC, wanneer het bij overeenkomst de prijzen vaststelt, optreedt als een ondernemersvereniging in de zin van artikel 85 EEG-Verdrag.

Zij wijst erop dat de kwalificatie van het BNIC als privaat of bestuurlijk lichaam naar Frans nationaal recht tot de bevoegdheid van de nationale rechterlijke instanties behoort en als dusdanig niet in aanmerking kan worden genomen bij een onderzoek dat uitsluitend met het oog op de toepassing van het gemeenschapsrecht plaatsvindt.

Onder verwijzing naar de rechtspraak van het Hof (arresten van 15 mei 1975, zaak 71/74, Frubo, Jurispr. 1975, blz. 563, r.o. 30 en 31, en van 29 oktober 1980, gevoegde zaken 209-215/78 en 218/78, Jurispr. 1980, blz. 3125, r.o. 88) betoogt de Commissie dat het begrip ondernemersvereniging moet worden uitgelegd tegen de achtergrond van de doelstelling van artikel 85, lid 1, namelijk het opheffen van de concurrentiebeperkingen welke voortvloeien uit een gemeenschappelijk streven van de betrokken ondernemingen, wanneer zij in het kader van een bepaald lichaam maatregelen treffen die de in artikel 85, lid 1, bedoelde gevolgen teweegbrengen.

De Commissie maakt dus een onderscheid tussen de werkzaamheden van het BNIC in het kader van zijn taak, zoals deze in de teksten betreffende het BNIC zijn omschreven, alsmede in het kader van de procedures die leiden tot de vaststelling van maatregelen krachtens de regelgevende bevoegdheid van de regeringscommissaris bij het BNIC enerzijds, en de „contractuele" procedures inzake vaststelling van de prijzen overeen-

komstig de bepalingen van wet nr. 75-600 die, zoals in het onderhavige geval, leiden tot overeenkomsten tussen bedrijfsorganisaties, welke daarna bij interministerieel besluit algemeen verbindend worden verklaard, anderzijds.

Het verschil tussen beide procedures blijkt volgens de Commissie concreet uit het besluit van de regeringscommissaris bij de BNIC van 11 november 1980 waarbij een aantal maatregelen zijn vastgesteld met betrekking tot wijnen en brandewijnen (produktie- en afzetplafonds), maar waarin ter zake van de prijzen zelf enkel wordt verklaard dat „bij in het kader van de bedrijfsorganisatie gesloten overeenkomst een minimumprijs zal worden vastgesteld voor wijnen uit de streek van Cognac, bestemd voor de produktie van cognac... ".

Zij voegt eraan toe dat de omstreden overeenkomst, die zonder onderscheid de prijs van witte wijnen, brandewijnen en cognac betreft, en de in het besluit van de regeringscommissaris bedoelde wijnen niet afzonderlijk behandelt, door de ondertekenaars zelf wordt vastgesteld als een besluit van contractuele aard dat met algemene stemmen is vastgesteld door de vertegenwoordigde beroepsgroepen, die zelf — en niet de regeringscommissaris — om haar algemeen verbindendverklaring verzoeken (artikel 11 van de overeenkomst).

De Commissie is daarom van oordeel dat, wanneer de groep wijnbouw en de groep handel in het kader van het BNIC zijn verenigd om de prijs van de wijnen, brandewijnen of van het eindprodukt „cognac" vast te stellen, het BNIC, dat wordt gevormd door de beroepsgroepen die zelf uit ondernemingen zijn samengesteld, optreedt als een ondernemersvereniging in de zin van artikel 85 van het Verdrag.

De Commissie meent dat deze analyse wordt bevestigd in het onderzoek naar de praktijk van het BNIC bij in het kader van de bedrijfsorganisatie gesloten overeenkomsten tot vaststelling van de prijzen, waaruit blijkt dat:

— deze overeenkomsten van meet af aan van louter contractuele aard waren, daar zij steeds door de bedrijfsorganisatie alleen werden opgesteld;

— er een evolutie is geweest van een uitbreiding van de werkingssfeer van de overeenkomsten (geleidelijk opneming van de brandewijnen en vervolgens van het eindprodukt „cognac") en van een steeds duidelijker wordend streven om er een dwingend karakter aan te geven (ontstaan van controles);

— de wijzigingen of de bijzondere maatregelen tot verdere stimulering steeds zijn voorgesteld als door de bedrijfsorganisatie zelf gewenst en/of rechtstreeks voortvloeiend uit economische noodzaak, zonder dat zij samenvielen met wettelijke of bestuursrechtelijke wijzigingen.

De Commissie wijst in dit verband erop, dat pas vanaf 1978 een beroep is gedaan op wet nr. 75-600 om de in het kader van het BNIC gesloten overeenkomsten bindend te maken voor degenen die de betrokken beroepen uitoefenen zonder lid te zijn van de vertegenwoordigde verenigingen en om deze overeenkomsten van sancties te voorzien, waardoor de beperkende gevolgen voor de mededinging toenamen, zonder dat hun het karakter van besluit van ondernemersverenigingen in de zin van artikel 85 van het Verdrag werd ontnomen, door ze om te vormen tot van de overheid uitgaande besluiten.

2.3.3. De tweede vraag is erop gericht te vernemen of de vaststelling van minimumprijzen door middel van deze overeenkomsten een onderling afgestemde feitelijke gedraging vormt. De Commissie is van mening dat ten gevolge van het door haar voorgestelde bevestigende antwoord op de eerste vraag, de tweede vraag niet meer behoeft te worden beantwoord.

Ingeval het Hof echter mocht oordelen dat het BNIC niet een ondernemersvereniging is, dient volgens de Commissie te worden aangenomen dat men voor de toepassing van artikel 85 EEG-Verdrag in elk geval te maken heeft met een „overeenkomst tussen ondernemingen" veeleer dan met een „onderling afgestemde feitelijke gedraging", zoals door de verwijzende rechter is gesuggereerd.

Van oordeel dat de contractuele aard van de onderhavige overeenkomsten ruimschoots is bewezen, merkt de Commissie enkel op dat de kwalificatie „overeenkomst" abstract moet worden opgevat, ongeacht of zij naar Frans recht, los van het besluit tot algemeen verbindendverklaring, de partijen juridisch bindt.

De Commissie herinnert eraan, dat naar communautair mededingingsrecht de wilsovereenstemming van twee of meer partijen nodig, doch voldoende is om te kunnen spreken van een „overeenkomst".

Zij citeert het arrest van 15 juli 1970 in zaak 41/69 (ACF Chemifarma, Jurispr. 1970, blz. 661) waarin het Hof heeft geoordeeld, dat een „gentlemen's agreement" een overeenkomst in de zin van artikel 85 was, omdat het „een getrouwe weergave bevatte van de gezamenlijke wil van de leden van het kartel ten aanzien van hun gedrag op de gemeenschappelijke markt", en zij leidt daaruit af dat de vaststelling van de prijzen in de onderhavige zaak aan alle voorwaarden voldoet om als „overeenkomst" te worden aangemerkt en, in overeenstemming met het arrest van het Hof in zaak 71/74, Frubo, voor de toepassing van artikel 85, lid 1, als overeenkomst tussen ondernemingen.

2.3.4. Wat de derde vraag betreft meent de Commissie, dat daarin niet zozeer het bestaan van een concurrentiebeperking — die volgens haar niet kan worden betwist — aan de orde wordt gesteld, dan wel het probleem of deze beperking binnen de werkingssfeer van het gemeenschapsrecht valt.

In dat verband wijst zij erop dat, zodra er sprake is van een daadwerkelijke ongunstige beïnvloeding van de handel tussen Lid-Staten, het gemeenschapsrecht en niet het nationale recht van toepassing is, en dat de beperking van de concurrentie binnen de gemeenschappelijke markt de basisvoorwaarde voor de toepassing van artikel 85 vormt.

Met betrekking tot de beperkende gevolgen voor de concurrentie binnen de gemeenschappelijke markt, merkt zij op dat in de omstreden overeenkomst „de in- en verkoopprijzen rechtstreeks worden vastgesteld" en dat deze overeenkomst beantwoordt aan de eerste categorie van beperkende afspraken, bedoeld in artikel 85, lid 1, sub a, EEG-Verdrag.

Volgens de Commissie zijn de gevolgen van deze mededingingsregeling in casu:

a) een beperking van de concurrentie tussen de producenten, doordat zij niet tegen de door hen wenselijk geachte prijzen kunnen verkopen;
b) een beperking van de concurrentie tussen de handelaars op het gebied van de bevoorradingskosten, welke op termijn kan leiden tot het verdwijnen van de handelaars met een geringe financiële draagkracht;
c) de weerslag van deze concurrentiebeperking op het niveau van de inkoopprijs van de brandewijn op de verkoopprijs van het eindprodukt cognac, aangezien de prijs van de brandewijn het belangrijkste bestanddeel uitmaakt van de kostprijs van cognac.

Met betrekking tot het daadwerkelijk ongunstig beïnvloeden van de handel tussen Lid-Staten herinnert de Commissie vooreerst eraan dat het Hof heeft overwogen dat „de enkele omstandigheid dat een ondernemersafspraak ten aanzien van de prijzen alleen de verhandeling der produkten in een enkele Lid-Staat betreft, niet medebrengt dat de handel tussen Lid-Staten niet ongunstig kan worden beïnvloed" (arrest van 26 november 1975, zaak 73/74, Papiers peints, Jurispr. 1975, blz. 1491, r.o. 25).

Zij betoogt dat in het onderhavige geval de handel tussen Lid-Staten ongunstig wordt beïnvloed. Hoewel de concurrentiebeperking door middel van vaststelling van minimumprijzen rechtstreeks de brandewijnen raakt die zelf niet intracommunautair worden verhandeld, vormen deze brandewijnen het hoofdbestanddeel van de kostprijs van het eindprodukt „cognac". De beperkende gevolgen voor de concurrentie (belemmering van de vrije prijsvorming voor de minder bekende merken, waardoor de overheersende marktpositie van de bekende merken wordt bestendigd, en de ontwikkeling van minder bekende merken alsmede de introductie van nieuwe merken wordt belet) doen zich dus ook gevoelen op het niveau van het eindprodukt „cognac", dat wel intracommunautair wordt verhandeld, daar ongeveer 50 % ervan in de andere Lid-Staten van de Gemeenschap wordt afgezet.

De Commissie merkt op dat het, gelet op het voorgaande, zonder belang is of een produkt, dat in die mate intracommunautair

wordt verhandeld, bijzondere kenmerken vertoont waardoor het vanuit het oogpunt van de consumptie of vanuit enig ander oogpunt verschilt van andere, eventueel gelijksoortige produkten.

2.3.5. Mitsdien geeft de Commissie het Hof in overweging, de vragen te beantwoorden als volgt:

„1) Een in het kader van een bedrijfsorganisatie tussen vertegenwoordigers van de betrokken beroepen gesloten overeenkomst waarbij onder meer de prijzen worden vastgesteld, valt onder het begrip besluiten van een ondernemersvereniging in de zin van artikel 85, lid 1, EEG-Verdrag. De omstandigheid dat een dergelijke overeenkomst bij een besluit van de overheid krachtens het nationale recht algemeen verbindend wordt verklaard, kan de gemeenschapsrechtelijke kwalificatie ervan niet wijzigen.

2) Door dit antwoord behoeft de tweede vraag niet meer te worden beantwoord.

3) Een overeenkomst of een besluit van een ondernemersvereniging waarbij een minimumprijs wordt vastgesteld, strekt ertoe de concurrentie te beperken in de zin van artikel 85, lid 1, EEG-Verdrag. Een dergelijke overeenkomst of besluit kan de handel tussen de Lid-Staten zelfs ongunstig beïnvloeden, wanneer het betrokken produkt, in de andere Lid-Staten niet in de handel wordt gebracht, doch een zo belangrijk bestanddeel vormt van een eindprodukt dat wel intracommunautair wordt verhandeld, dat de prijs ervan de verkoopprijs van dit eindprodukt in niet onaanzienlijke mate beïnvloedt".

3. Mondelinge behandeling

Ter terechtzitting van 26 juni 1984 zijn mondelinge opmerkingen gemaakt en vragen van het Hof beantwoord door het Bureau national interprofessionnel du cognac, vertegenwoordigd door X. de Roux, advocaat; G. Clair, vertegenwoordigd door P. Kappelhoff-Lançon, advocaat; en de Commissie van de Europese Gemeenschappen, vertegenwoordigd door G. Marenco en N. Coutrelis, als gemachtigden.

De advocaat-generaal heeft ter terechtzitting van 2 oktober 1984 conclusie genomen.

In rechte

1 Bij vonnis van 21 juni 1983, ingekomen ten Hove op 1 juli daaraanvolgende, heeft het Tribunal de Grande Instance te Saintes (Frankrijk) krachtens artikel 177 EEG-Verdrag drie prejudiciële vragen gesteld over de uitlegging van artikel 85 EEG-Verdrag.

2 Deze vragen zijn gerezen in een geding dat het Bureau national interprofessionnel du cognac (hierna: het BNIC), gevestigd te Cognac, had aangespannen tegen Guy Clair, verantwoordelijk beheerder van de Établissements Clair et Cie, handelaar te Brie-sous-Matha, om nietigverklaring te bekomen van de contracten waarbij laatstgenoemde brandewijnen had ingekocht tegen lagere prijzen dan die welke op de hierna uiteen te zetten wijze waren vastgesteld.

3 Blijkens het verwijzingsvonnis en de stukken in de zaak is het BNIC een bedrijfsorganisatie in de sector cognac-wijnen en -brandewijnen, die haar oorsprong vindt in een besluit van 5 januari 1941. Zijn inkomsten verkrijgt het BNIC uit parafiscale heffingen. In het ten tijde van de feiten geldende besluit van de minister van Landbouw van 18 februari 1975 (JORF van 26 februari 1975) wordt bepaald:

„ Het BNIC wordt samengesteld als volgt:

a) twee personen, waarvan de ene de wijnbouw en de andere de handel uit de bij decreet van 1 mei 1909 afgebakende streek vertegenwoordigt;

b) op voordracht van de betrokken beroepsorganisaties:
   — negentien afgevaardigden van de wijnbouwers en van de distillatiecoöperaties;
   — negentien afgevaardigden van de handelaren en van de beroepsstokers;
   — een afgevaardigde van het syndicaat van de distillatiewijnen;
   — een afgevaardigde van de producenten van pineau des Charentes;
   — een afgevaardigde van de makelaars;
   — een afgevaardigde van de verwante bedrijfstakken;
   — een afgevaardigde van het kaderpersoneel en de meesters (handel);
   — een afgevaardigde van de arbeiders in de Cognac-kelders;
   — een wijntechnicus;
   — een wijnbouwarbeider.

Geen enkele handelaar, makelaar, stoker of beoefenaar van een daarmee samenhangend beroep kan de producenten vertegenwoordigen en omgekeerd.

De leden van het Bureau worden voor drie jaar benoemd bij besluit van de minister van Landbouw. Zij zijn herkiesbaar.

De besprekingen van het Bureau worden bijgewoond en aan de debatten kan met raadgevende stem worden deelgenomen door:
— de directeuren Landbouw van het departement en de directeuren van de belastingdiensten van de Charente en de Charente-Maritime;
— de afdelingsinspecteur van de fiscale recherche;
— de ambtenaren belast met de economische en financiële controle van het bureau."

Verder benoemt de minister een voorzitter en een regeringscommissaris.

4 Ingevolge artikel 5 van wet nr. 75-600 van 10 juli 1975 inzake de bedrijfsorganisatie in de landbouw, aangevuld en gewijzigd bij wet nr. 80-502 van 4 juli 1980, zijn een aantal bepalingen van genoemde wet desverzocht op het BNIC van toepassing.

5 Volgens het ten tijde van de feiten in het hoofdgeding geldende huishoudelijk reglement van het BNIC, worden zijn leden in twee „groepen" ondergebracht, de groep handel en de groep wijnbouw. De groepen kunnen, nadat zij na interne onderhandelingen bij gekwalificeerde meerderheid van stemmen hun respectieve standpunten hebben bepaald, een overeenkomst sluiten, die volgens voornoemde wet nr. 75-600 van 10 juli 1975 kan gericht zijn op de verbetering van: de kennis van vraag en aanbod; de aanpassing en de regularisatie van het aanbod, de invoering, onder staatstoezicht, van regels voor de afzet, de prijzen en betalingsvoorwaarden; de kwaliteit van de produkten, de relaties binnen de bedrijfsorganisatie in de betrokken sector en de stimulering van de verkoop van het produkt op de binnenlandse en de buitenlandse markt.

6 Ingevolge voornoemd artikel 5, juncto artikel 2 van dezelfde wet kan de overeenkomst op verzoek van de plenaire vergadering van het BNIC bij ministerieel besluit worden „uitgebreid". Door deze „uitbreiding" wordt de overeenkomst verbindend voor alle leden van de beroepen waaruit deze bedrijfsorganisatie is samengesteld.

7 Overeenkomstig artikel 4 van voornoemde nationale wettelijke regeling is een tussen particulieren gesloten leveringsovereenkomst die niet in overeenstemming is met een aldus vastgestelde algemeen verbindend verklaarde overeenkomst, van rechtswege nietig en kan de betrokken bedrijfsorganisatie in rechte verzoeken, deze nietigheid vast te stellen en haar eventueel een schadevergoeding toe te kennen.

8 Overeenkomstig voornoemde bepalingen en procedure heeft het BNIC op 7 november 1980 met eenparigheid van stemmen de tekst van een overeenkomst vastgesteld, getiteld: „Overeenkomst betreffende de prijzen van distilleerbare witte wijnen en cognac-brandewijnen". In deze overeenkomst, waarin werd bepaald dat zij gold voor het gehele Europese grondgebied van Frankrijk, werden vastgesteld: een minimumprijs voor distilleerwijnen, de prijs van de in 1980 en eerder gedistilleerde brandewijnen, en een minimumprijs voor cognac. Daarin werd voorzien dat elk in strijd met de bepalingen van de overeenkomst gesloten contract nietig was; tevens werden daarin de sancties, genoemd in artikel 4 van voornoemde wet van 10 juli 1975, opgenomen. De overeenkomst is ondertekend door de vertegenwoordigers van de twee „groepen" binnen de vergadering van het BNIC en door zijn directeur en werd in voornoemde zin algemeen verbindend verklaard bij besluit van de minister van Landbouw van 27 november 1980.

9 Omdat Clair bij verschillende wijnbouwers cognac-brandewijnen had gekocht beneden de bij het betrokken besluit vastgestelde prijzen, daagde het BNIC hem voor het Tribunal de Grande Instance te Saintes en vorderde het nietigverklaring van de desbetreffende contracten.

10 Clair, verweerder in het hoofdgeding, betwistte de gegrondheid van deze vordering, omdat zij zou berusten op een overeenkomst die onverenigbaar was met de artikelen 85 en 86 EEG-Verdrag. Het BNIC betoogde daarentegen, dat cognac niet onder voornoemde verdragsbepalingen viel en dat het ministerieel besluit, waarvan de schending Clair is telastgelegd, een administratieve handeling was, die door de gewone rechtbanken niet op haar geldigheid kon worden getoetst.

11 Het Tribunal de Grande Instance te Saintes nam als vaststaand aan, dat cognacbrandewijnen industriële produkten zijn en dat de artikelen 85 en 86 EEG-Verdrag bijgevolg in beginsel van toepassing waren. Tevens was de nationale rechter van oordeel dat het BNIC weliswaar een semi-administratief karakter had en dat het besluit tot algemeen verbindendverklaring van 27 november 1980 een administratieve handeling was, doch de betrokken overeenkomst door de vertegenwoordigers van de twee „groepen" binnen deze organisatie was gesloten en ondertekend, zonder enige tussenkomst van de regeringscommissaris bij het BNIC, en dat deze overeenkomst dient te worden onderscheiden van het besluit tot algemeen verbindendverklaring, zelfs indien zij is gesloten in aanwezigheid van de voorzitter van het BNIC, die niet over een verordenende bevoegdheid beschikt.

12 Op grond van deze gegevens heeft het Tribunal de Grande Instance te Saintes bij vonnis van 21 juni 1983 de behandeling van de zaak geschorst en het Hof de drie navolgende prejudiciële vragen voorgelegd:

„1) Moet de vereniging, in het Bureau national interprofessionnel du cognac van de groep wijnbouw en de groep handel worden aangemerkt als een ondernemersvereniging, waar de tussen hen gesloten overeenkomst mede door de voorzitter van dit Bureau is ondertekend ?

2) Moet de vaststelling, door de groep wijnbouw en de groep handel, van een minimuminkoopprijs voor brandewijn worden beschouwd als een onderling afgestemde feitelijke gedraging ?

3) Moet het ervoor worden gehouden, dat de vaststelling van een minimuminkoopprijs voor brandewijn de handel tussen Lid-Staten ongunstig kan beïnvloeden en ertoe strekken of ten gevolge kan hebben dat de mededinging binnen de gemeenschappelijke markt wordt verhinderd, beperkt of vervalst, rekening houdende met het feit dat de brandewijn waarop de overeenkomst van

7 november 1980 betrekking heeft, aan de gecontroleerde benaming van oorsprong ‚cognac' beantwoordt en dat cognac een brandewijn uit druiven is die vrijwel uitsluitend puur wordt gedronken ?"

De eerste vraag

13 Met de eerste vraag wenst de nationale rechter in wezen te vernemen of een overeenkomst die is gesloten in het kader van een bedrijfsorganisatie en volgens een procedure als hiervoren omschreven, binnen de werkingssfeer van artikel 85, lid 1, EEG-Verdrag valt en, meer bepaald, of een overeenkomst tussen de „groep" wijnbouw en de „groep" handel een overeenkomst tussen ondernemingen of ondernemersverenigingen is.

14 Het BNIC voert vooraf aan, dat het nutteloos is te onderzoeken of cognac-brandewijnen voor het EEG-Verdrag landbouwprodukten of industriële produkten zijn. Artikel 85 EEG-Verdrag zou in geen geval van toepassing zijn, omdat cognac voor de landbouwers van de betrokken streek een aanzienlijk economisch belang zou hebben. Volgens het BNIC hangt het inkomen van 63 000 wijnbouwers namelijk rechtstreeks af van de prijs van de cognac-brandewijnen. Sedert 1973 zijn de wijnbouwers uit de Charentestreek echter hoge schulden aangegaan. Bovendien hebben zij te kampen met een structureel gebrek aan evenwicht tussen vraag en aanbod. Onder deze omstandigheden heeft de vaststelling van een minimumprijs voor cognac-brandewijnen tot doel, de landbouwers uit de Charentestreek een minimuminkomen te verzekeren.

15 Dit argument moet worden verworpen. Immers, blijkens bijlage II bij het Verdrag (ex. 22.09) zijn brandewijnen uitdrukkelijk uitgesloten van de categorie landbouwprodukten. Dientengevolge moeten zij als industriële produkten worden aangemerkt en aan deze kwalificatie kan niet worden afgedaan door het economisch belang dat deze produkten kunnen hebben voor de landbouwers van de betrokken streek.

16 Het BNIC betoogt dat de overeenkomst tussen de twee „groepen" niet op initiatief van de ondernemingen wordt gesloten, maar in het kader van het BNIC en volgens de procedure, neergelegd in het huishoudelijk reglement van deze instelling die volgens de Franse rechtspraak in administratieve zaken, gelet op haar wijze van oprichting, financiering, organisatie en werking, de benoeming van haar leden en de haar opgedragen openbare dienst, een publiekrechtelijk lichaam is. Haar activiteit valt dus niet onder het toepassingsgebied van artikel 85 van het Verdrag.

17 Dit betoog kan niet worden aanvaard. Volgens zijn eigen bewoordingen is artikel 85 van toepassing op overeenkomsten tussen ondernemingen en besluiten van ondernemersverenigingen. Zoals verweerder in het hoofdgeding en de Commissie terecht hebben opgemerkt, zijn het juridisch kader waarin dergelijke overeenkomsten worden gesloten en dergelijke besluiten worden vastgesteld, alsmede de juridische kwalificatie die in de verschillende nationale rechtsordes aan dit kader worden gegeven, niet van invloed voor de toepasselijkheid van de communautaire mededingingsregels en inzonderheid van artikel 85 EEG-Verdrag.

18 Het BNIC merkt op, dat de leden van zijn plenaire vergadering, die over de in het hoofdgeding aan de orde zijnde overeenkomst hebben onderhandeld en haar hebben gesloten, allen door de minister van Landbouw zijn benoemd. Zij zouden dus niet hun respectieve beroepsorganisaties vertegenwoordigen en de tussen hen gesloten overeenkomst zou dus niet als een overeenkomst tussen ondernemersverenigingen kunnen worden aangemerkt.

19 Dit argument kan niet worden aanvaard. Artikel 85 moet aldus worden uitgelegd, dat het van toepassing is op een dergelijke overeenkomst, wanneer daarover is onderhandeld en zij is gesloten door personen die, ofschoon door de overheid benoemd, afgezien van de twee rechtstreeks door de minister benoemde personen, door de desbetreffende beroepsorganisaties zijn voorgedragen en derhalve moeten worden geacht bij het onderhandelen en sluiten van deze overeenkomst deze organisaties te vertegenwoordigen.

20 Hieraan moet worden toegevoegd, dat een overeenkomst tussen twee groepen economische subjecten, zoals de „groep" wijnbouw en de „groep" handel, als een overeenkomst tussen ondernemers of ondernemersverenigingen moet worden aangemerkt. De omstandigheid dat deze groepen zich in het kader van een lichaam als het BNIC verenigen, heeft niet tot gevolg dat hun overeenkomst aan de toepassing van artikel 85 EEG-Verdrag wordt onttrokken.

21 Het BNIC voert verder aan, dat de binnen het Bureau gesloten overeenkomsten geen dwingende rechtskracht hebben en dat het Bureau ten aanzien van de centrale overheid een louter adviserende rol heeft; enkel de overheid kan de overeenkomsten bij ministerieel besluit verbindend maken.

22 In dit verband dient erop te worden gewezen, dat voor de toepassing van artikel 85, lid 1, de concrete gevolgen van een overeenkomst niet in aanmerking behoeven te worden genomen, wanneer zij ertoe strekt de vrije mededinging te beperken, te verhinderen of te vervalsen. Welnu, een overeenkomst waarbij voor een produkt een minimumprijs wordt vastgesteld en die aan de overheid ter bekrachtiging van die minimumprijs is voorgelegd om die minimumprijs verbindend te ma-

ken voor al degenen die op de betrokken markt aan het economisch verkeer deelnemen, strekt uiteraard ertoe, de mededinging op die markt te vervalsen.

23 Verweerder in het hoofdgeding en de Commissie hebben terecht beklemtoond, dat een handeling van de overheid, die erop is gericht de overeenkomst verbindend te maken voor alle betrokken economische subjecten, ook indien zij geen partij waren bij de overeenkomst, niet tot gevolg kan hebben, dat de overeenkomst aan de toepassing van artikel 85, lid 1, wordt onttrokken.

24 Tenslotte wenst de nationale rechter van het Hof te vernemen, of de omstandigheid dat deze overeenkomst is ondertekend door de voorzitter van het Bureau national interprofessionnel du cognac, van invloed is op de juridische kwalificatie van deze overeenkomst wat artikel 85 EEG-Verdrag betreft.

25 De omstandigheid dat een overeenkomst die ertoe strekt de vrije mededinging te verhinderen, is ondertekend door de voorzitter of de directeur van de organisatie waarbinnen zij is gesloten, zonder dat zulks door de nationale wet is voorgeschreven, is niet van invloed op de toepasselijkheid van de bepalingen van artikel 85, lid 1, EEG-Verdrag.

26 Gelet op het voorgaande dient op de eerste vraag te worden geantwoord, dat artikel 85, lid 1, EEG-Verdrag aldus moet worden uitgelegd dat het van toepassing is op een overeenkomst tot vaststelling van een minimumprijs voor een produkt als cognac-brandewijnen, die in het kader en volgens de procedure van een organisme als het BNIC is gesloten tussen twee groepen economische subjecten.

De tweede vraag

27 De nationale rechter wenst verder te vernemen, of de vaststelling van een minimuminkoopprijs voor brandewijn moet worden beschouwd als een onderling afgestemde feitelijke gedraging in de zin van artikel 85. Gezien het antwoord op de eerste vraag, behoeft de tweede vraag niet meer te worden beantwoord.

De derde vraag

28 Blijkens het dossier en de debatten voor het Hof betreft het in de derde vraag opgeworpen probleem in wezen de vaststelling van de prijzen van de brandewijn die bij de cognacbereiding wordt gebruikt, dat wil zeggen van een halfprodukt dat

normaliter de Cognacstreek niet verlaat. De nationale rechter wenst in wezen te vernemen, of de vaststelling van een minimuminkoopprijs voor een dergelijke produkt de handel tussen Lid-Staten ongunstig kan beïnvloeden en ertoe strekt of ten gevolge heeft dat de mededinging wordt beperkt, aangezien het eindprodukt cognac een benaming van oorsprong bezit.

29 In dit verband zij opgemerkt, dat elke overeenkomst die ertoe strekt of ten gevolge heeft dat de mededinging wordt beperkt door de vaststelling van minimuminkoopprijzen voor een halfprodukt de intracommunautaire handel ongunstig kan beïnvloeden, zelfs wanneer dit produkt zelf niet tussen de Lid-Staten wordt verhandeld, doch dit halfprodukt de grondstof vormt voor een ander produkt dat elders in de Gemeenschap in de handel wordt gebracht. Het feit dat het eindprodukt een benaming van oorsprong bezit is ter zake niet relevant.

30 Mitsdien moet op de derde vraag worden geantwoord dat de vaststelling van een minimumprijs voor een halfprodukt de handel tussen de Lid-Staten ongunstig kan beïnvloeden, wanneer dat produkt de grondstof vormt voor een ander produkt dat elders in de Gemeenschap in de handel wordt gebracht, ongeacht of dit eindprodukt een benaming van oorsprong bezit.

Kosten

31 De kosten door de Commissie van de Europese Gemeenschappen wegens indiening van haar opmerkingen bij het Hof gemaakt kunnen niet voor vergoeding in aanmerking komen. Ten aanzien van de partijen in het hoofdgeding is de procedure als een aldaar gerezen incident te beschouwen, zodat de nationale rechter over de kosten heeft te beslissen.

HET HOF VAN JUSTITIE,

uitspraak doende op de door het Tribunal de Grande Instance te Saintes bij vonnis van 21 juni 1983 gestelde vragen, verklaart voor recht:

1) **Artikel 85, lid 1, EEG-Verdrag moet aldus worden uitgelegd, dat het van toepassing is op een overeenkomst tot vaststelling van een minimumprijs voor een produkt als cognac-brandewijnen, die in het kader en volgens de procedure van een organisme als het BNIC is gesloten tussen twee groepen economische subjecten.**

2) **De vaststelling van een minimumprijs voor een halfprodukt kan de handel tussen Lid-Staten ongunstig beïnvloeden, wanneer dat produkt de grondstof vormt voor een ander produkt dat elders in de Gemeenschap in de handel wordt gebracht, ongeacht of dit eindprodukt een benaming van oorsprong bezit.**

Mackenzie Stuart Bosco Kakouris

Koopmans Everling Bahlmann Galmot

Uitgesproken ter openbare terechtzitting te Luxemburg op 30 januari 1985.

De griffier

P. Heim

De president

A. J. Mackenzie Stuart